

INTEGRISANI IZVEŠTAJI I PROMENE U PREZENTACIJI FINANSIJSKIH INFORMACIJA KOMPANIJA

INTEGRATED REPORTS AND CHANGES IN THE PRESENTATION OF COMPANIES' FINANCIAL INFORMATION

Pavlović Jelena | Akademija tehničkih strukovnih studija Beograd | jpavlovic@atssb.edu.rs

JEL klasifikacija: G20
DOI: 10.5937/trendpos2302052P
UDK: 658.14/.17
COBISS.SR-ID 131187977

Sažetak

U poslednjih deset godina, promene u globalizaciji, stalnim promenama u potrošačkim preferencijama i sve češćim promenama u poslovnoj strategiji postale su izražene. Fokus ovog istraživanja usmeren je na promene u načinu prezentacije i interpretacije informacija koje se odnose na ključne performanse kompanija. Tradicionalni finansijski izveštaji, iako informativni, više nisu dovoljni da zadovolje potrebe ciljnih grupa. Povećana zahtevnost u vezi s korporativnom odgovornošću i održivim poslovanjem navela je kompanije da, osim kvantitativnih podataka, pruže i kvalitativne informacije o svojim poslovnim aktivnostima, kao i o nematerijalnim aspektima kompanije, koji su postali ključni za njene interesne strane. Iz toga proizilazi potreba za integrisanim izveštajem koji bi obuhvatio širok spektar interesnih grupa. Ovaj rad istražuje važnost primene integrisanih izveštaja u predstavljanju kompanija. Iako se njihova primena tek razvija, postoji sve veća svest o njihovom značaju.

Abstract

In the last decade, changes driven by globalization, constant shifts in consumer preferences, and frequent alterations in business strategy have become prominent. This research focuses on changes in the presentation and interpretation of information related to key company performances. Traditional financial reports, although informative, are no longer sufficient to meet the needs of target audiences. Increased demands regarding corporate responsibility and sustainable business practices have prompted companies to provide qualitative information about their business operations, as well as about intangible aspects of the company, which have become crucial for stakeholders. This has given rise to the need for an integrated report that would include a wide spectrum of interest groups. This paper explores the importance of implementing integrated reporting in company presentations. While the adoption of such reports is still in its infancy, there is a growing awareness of their significance.

Ključne reči: finansijski izveštaj, održivost, poslovne performanse, integrisani izveštaji

Keywords: financial report, sustainability, business performance, integrated reports

Uvod

U poslednjoj deceniji smo svedoci stalnih promena u globalnom okruženju koje neizbežno utiču na poslovanje kompanija. Promene u načinu proizvodnje, prodaje i oglašavanja, zajedno sa sve češćim promenama u poslovnoj strategiji, doveli su do konstantnih transformacija u načinu poslovanja. Ove promene iz okoline takođe su imale značajan uticaj na finansijski sistem i finansijsko izveštavanje kompanija. Drugim rečima, kako se poslovno okruženje menja, menja se i način na koji kompanije posluju i stvaraju vrednost. Ove promene, posebno u kontekstu finansijskog izveštavanja, su dovele do promena u korporativnom izveštavanju.

Osnovna svrha finansijskih izveštaja je da pruže relevantne informacije o poslovanju određenog privrednog subjekta svojim mnogobrojnim i različito motivisanim korisnicima. Različiti izveštaji pružaju informacije o različitim segmentima poslovanja i zajedno daju jasnu sliku o prirodi ukupnog poslovanja kompanija. Uvođenjem međunarodnih standarda računovodstvenog izveštavanja, što značajno doprinosi standardizaciji finansijskih izveštaja, smanjuje se informaciona asimetrija i povećava kvalitet informacija koje izveštaji pružaju. Ovo povećava sigurnost korisnika izveštaja, podstiče investicionu aktivnost i kapitalnu mobilnost, što dalje rezultira efikasnijim funkcionisanjem tržišta. Dakle, u doba nove ekonomije, finansije zauzimaju centralno mesto, a finansijski izveštaji postaju ključ za razumevanje finansijskog položaja svake kompanije. Postoji sve veća potreba za transparentnim izveštavanjem, ne samo za organe vlasti ili banke, već i za druge zainteresovane strane koje se bave finansijskim i ukupnim poslovanjem kompanija. Trenutna finansijsko-ekonomska kriza, zajedno sa negativnim primerima poslovanja i finansijskog izveštavanja (poput slučaja Enron) [1], naglasili su slabosti tradicionalnog sistema izveštavanja kompanija, koje se pre svega manifestuju kroz nepotpuno obuhvatanje vrednosti kompanija i nedovoljnu transparentnost.

U savremenim uslovima poslovanja, vrednost kompanija predstavlja kompleksan i holistički pristup poslovanju i interpretaciji kratkoročnih ciljeva i ishoda, stalno usklađivanje strategije sa promenama u poslovnom okruženju. Kao multidimenzionalan koncept, on je uslovljen specifičnostima poslovnog modela, efikasnošću definisanih strategija i efikasnošću njihove implementacije, dostupnošću različitih vrsta kapitala, kao i sposobnošću kompanija da se suoče sa brojnim izazovima. Stoga se kompanije sve više okreću ne-finansijskim pokazateljima kako bi mogle da bolje razumeju prirodu svog poslovanja, kao i potencijale i mogućnosti za napredak. S obzirom na potrebu za povezivanjem i integrisanjem finansijskih i ne-finansijskih instrumenata za merenje napretka i uspešnosti, nastao je pojam integrisanog izveštavanja.

U svetlu ovih promena, finansijski izveštaji i integrisani izveštaji igraju ključnu ulogu u informisanju i donošenju ekonomskih odluka. U nastavku će biti analizirane promene u pristupu izveštavanju o poslovanju kompanija i značaj integrisanih izveštaja za razumevanje i merenje njihove finansijske i ne-finansijske uspešnosti. U radu se istražuje pojam i osnovni segmenti integrisanog izveštavanja, kao i prednosti i nedostaci njegove primene. Takođe, obuhvata studiju slučaja i rezultate istraživanja dobijene putem anketa sprovedenih u odabranim kompanijama. U radu su prikazane tabele i deskriptivni prikazi prikupljenih podataka, kao i zaključci koji proizilaze iz njih. Analiza finansijskih izveštaja predstavlja ključan alat za procenu poslovanja kompanije.

Prema zakonodavnom okviru Republike Srbije, kompanije su obavezne da sastave i dostave određene finansijske izveštaje, uključujući bilans stanja, bilans uspeha, izveštaj o tokovima gotovine, izveštaj o promenama na kapitalu i napomene uz finansijske izveštaje. Analiza finansijskih izveštaja ima široku primenu u mnogim aspektima poslovanja kompanija, uključujući odluke o preuzimanju kompanija, saradnji sa dobavljačima, i procenu kupovne moći kupaca prilikom prodaje proizvoda na odloženo plaćanje, među mnogim drugim stvarima.

Međutim, finansijske prevare, kao i nedostatak objektivne revizije finansijskih izveštaja, doveli su do preispitivanja kvaliteta finansijskog izveštavanja. Uzrok tome je, između ostalog, veći broj finansijskih manipulacija koje mogu nastati usled subjektivnih faktora, ali i zbog

nedorečenosti u primeni i interpretaciji normativnih akata. Zbog toga je potrebno podići kvalitet finansijskih izveštaja na viši nivo kako bi se stvorila zdrava i uspešna ekonomija na nivou države, regiona, pa i globalno, sa normalnim funkcionisanjem finansijskih tržišta. Imajući u vidu značaj analize finansijskih izveštaja, predmet ovog naučnog rada je da objasni šta je integrisani sistem izveštavanja, kako ovaj sistem utiče na kvalitet finansijskog izveštavanja i u kojoj meri je značajna poslovna strategija za pravilnu primenu normativnih akata u funkciji kvalitetnog finansijskog izveštavanja.

Metodologija istraživanja

U okviru istraživanja sprovedenog za potrebe ovog naučnog rada, postavljena su tri osnovna istraživačka pitanja, a formulisanje tri ključne hipoteze je od suštinskog značaja za ispitivanje i analizu ovih pitanja.

Hipoteza 1 (H1): Ukoliko kompanije primenjuju integrisani sistem izveštavanja, to će se pozitivno odraziti na kvalitet poslovnih izveštaja.

Hipoteza 2 (H2): Ukoliko kompanije povezuju poslovnu strategiju sa podacima u poslovanju, finansijsko izveštavanje će biti verodostojnije.

Hipoteza 3 (H3): Što je kvalitet finansijskog izveštavanja viši, to finansijska tržišta bolje funkcionišu.

Hipoteza 4 (H4): Ukoliko su informacije koje se nalaze u finansijskim izveštajima verodostojnije, kompanije će lakše proceniti svoj poslovni potencijal.

Istraživanje se oslanja na više metoda i tehnika kako bi se adekvatno odgovorilo na postavljene hipoteze i istraživačka pitanja. Glavne metode i tehnike koje su korištene u istraživanju uključuju [2]:

- Kabinetska istraživanja: Ova metoda se primenjuje radi prikupljanja i analize relevantne domaće i strane stručne literature iz oblasti finansijskog izveštavanja. Koristeći se sekundarnim izvorima, kao što su knjige, publikacije, časopisi, i internet izvori, prikupljeni su relevantni podaci i analize.
- Metoda analize i sinteze: Korišćena je kako bi se analizirali ključni aspekti finansijskog izveštavanja i izvršila sinteza stečenih saznanja o značaju integrisanog sistema poslovnog izveštavanja za ukupan kvalitet izveštaja kompanija i njihov značaj za sve zainteresovane strane van kompanije.
- Tehnika ispitivanja - anketiranje: Ankete su sprovedene kako bi se prikupili podaci o značaju integrisanog izveštavanja i načinima njegove primene u Republici Srbiji. Ova tehnika je korišćena kako bi se prikupili konkretni podaci od relevantnih aktera u oblasti finansijskog izveštavanja.
- Metode deskriptivne statistike: Rezultati istraživanja su prikazani u obliku tabela i grafova radi bolje preglednosti i interpretacije.

Rezultati istraživanja

Na osnovu prethodno iznetih činjenica, primećuje se neizbežnost uvođenja integrisanog izveštavanja u korporativno izveštavanje usled promena u svetskim trendovima poslovanja, koje su uticale i na poslovno izveštavanje. Koliko će vremena biti potrebno za potpunu primenu ovog novog koncepta još uvek nije poznato. Integrisano izveštavanje predstavlja evoluciju u procesu izveštavanja eksternih stakeholdera u jednom izveštaju koji kombinuje finansijske, ekonomske, ekološke, društvene i druge aspekte. Drugim rečima, ovaj vid izveštavanja, prema svojoj prirodi, predstavlja specifičan oblik izveštavanja o održivom razvoju, ali osim ne-finansijske dimenzije poslovanja, sadrži i finansijske aspekte.

Pojam integrisanog izveštavanja

Integrisano izveštavanje (II) predstavlja relativno novi trend prihvaćen samo od strane nekoliko naprednih i društveno odgovornih kompanija širom sveta. U određenim zemljama, uključujući i one unutar i van EU, integrisano izveštavanje je regulisano zakonskim odredbama i inicijativama regulatornih tela [1]. Ova vrsta izveštavanja se odlikuje holističkim pristupom, u kojem se paralelno prikazuju finansijske informacije, informacije o održivosti poslovanja i informacije o korporativnom upravljanju, stvarajući sinergijski efekat [3].

Integrisano izveštavanje ima za cilj da integriše finansijske i nefinansijske informacije kako bi se prikazao uticaj strategije i upravljanja na generisanje vrednosti za stakeholdere. Ova vrsta izveštavanja pruža holistički pogled na performanse kompanije, naglašavajući važnost održivog razvoja. Osnovna svrha integrisanog izveštavanja je da jasno komunicira performanse kompanije i uspostavi vezu između korišćenja različitih vrsta resursa i osnovnih ciljeva poslovanja. Kroz integrisani izveštaj, kompanije mogu bolje razumeti kako strategija i okruženje utiču na njihove aktivnosti i resurse.

Integrisano izveštavanje zahteva saradnju različitih funkcija unutar kompanije, kao što su računovodstvo, finansije, istraživanje i razvoj, odnosi sa investitorima, menadžment i pravna služba, kako bi se obezbedila tačnost i doslednost podataka. Kompanije koje uspešno primenjuju integrisano izveštavanje često imaju podršku od strane višeg menadžmenta za integraciju informacija iz različitih izvora [4].

U suštini, integrisano izveštavanje omogućava kompanijama da transparentno i celovito komuniciraju svoje poslovne performanse, sa posebnim naglaskom na održivost i efekte strategije na dugoročnu vrednost za stakeholdere.

Uloga i značaj integrisanog izveštaja u kompanijama

Uloga integrisanog izveštavanja u kompanijama je izuzetno značajna, kako za interne korisnike (menadžment i zaposlene), tako i za eksterne zainteresovane strane (spoljne stakeholdere). Integrisani izveštaji imaju dvostruku svrhu - transparentno prikazivanje korporativne društvene odgovornosti prema spoljnim interesnim grupama i uspostavljanje veza između namera menadžmenta i zaposlenih za održivo poslovanje u budućnosti.

Integrisano izveštavanje omogućava bolje razumevanje poslovanja, fokusiranje na nefinansijske aspekte, praćenje ključnih pokazatelja uspeha i bolje razumevanje rizika i mogućnosti. Ono takođe integriše interne i eksterne informacije kako bi se stvorila celovita slika kompanije. Ovo izveštavanje je od suštinskog značaja za transparentno prikazivanje informacija o upotrebi resursa, društvenoj odgovornosti kompanije i načinu na koji kompanija doprinosi široj društvenoj zajednici. Takođe, integrisani izveštaj olakšava komunikaciju između različitih funkcija unutar kompanije, pomaže u prilagođavanju poslovne strategije promenama u okolini i doprinosi poboljšanju ugleda kompanije [4].

U suštini, integrisano izveštavanje donosi koristi kako internim, tako i eksternim korisnicima, unapređuje poslovnu strategiju i doprinosi održivom poslovanju, čineći kompaniju konkurentnijom i odgovornijom prema društvu.

Primena integrisanog izveštavanja u Srbiji

Integrisano izveštavanje predstavlja novi koncept sa mnogim prednostima i izazovima. Iako postoji interes za ovaj koncept u nekim zemljama, njegova praktična primena još uvek nije široko rasprostranjena. Južnoafrička Republika je retka zemlja koja je zakonski prihvatila integrisano izveštavanje, dok se u drugim zemljama kao što su Danska, Švedska i Velika Britanija, ova praksa primenjuje samo delimično [5].

Prednosti integrisanog izveštavanja uključuju povećanu transparentnost, bolju komunikaciju sa zainteresovanim stranama i fokus na održivost, ali postoje i izazovi kao što su teškoće u kvantifikaciji kvalitativnih informacija i potreba za promenom zakona i standarda.

Da bi se efikasno primenilo integrisano izveštavanje, kompanije treba da smanje komunikacioni jaz između različitih funkcija unutar kompanije i da obuče svoje zaposlene o značaju ovog koncepta. Upravljački tim kompanije igra ključnu ulogu u procesu primene integrisanog izveštavanja, identifikujući odnose između različitih funkcija i resursa i stvarajući novu vrednost za kompaniju.

Proces kreiranja integrisanog izveštavanja uključuje identifikaciju poslovnih aktivnosti, prezentaciju poslovnih rezultata, postavljanje ciljeva, identifikaciju rizika i uticaja na održivost, kao i procenu izgleda za stvaranje vrednosti u kratkom, srednjem i dugom roku. Implementacija integrisanog izveštavanja zahteva razmatranje interesa različitih zainteresovanih strana, uključujući zaposlene, regulatorne organe, kupce i lokalne zajednice, ne samo akcionare [6].

Iako postoji interes i potreba za integrisanim izveštavanjem, kompanije se suočavaju sa izazovima u njenoj primeni, a uspešna primena ovog koncepta moguća je samo u kompanijama gde je održivost integrisana u poslovne strategije i gde postoji volja rukovodstva da ga primeni. Integrisano izveštavanje je dug i izazovan put, ali može unaprediti kvalitet izveštavanja i poslovne odluke kompanija. Putem anketnih listića sproveli smo parametre za istraživanje značaja i stepena primene integrisanog izveštavanja na teritoriji Republike Srbije.

Rezultati istraživanja 15 kompanija u Srbiji

U uzorku od 15 kompanija, koje su nasumično odabrane, analizirana je primena integrisanog istraživanja. Anketni upitnik sadrži 5 opštih pitanja i 10 pitanja koja su kreirana u svrhu dokazivanja osnovnih i pojedinačnih hipoteza. Analiza je sprovedena u periodu od aprila do juna 2017. godine na uzorku od 15 kompanija.

Istraživanjem se ispituje da li kompanije sastavljaju ovaj izveštaj, kao i da li se njihovi izveštaji baziraju pored finansijskih, na nefinansijskim aspektima poslovanja, kao i to koje bi izveštaje kompanije inkorporirale u integrisani izveštaj. Pre nego što su anketni listići podeljeni ispitanicima u kompanijama, izvršena je analiza internet stranica, kako bi se doneli određeni opšti zaključci o transparentnom izveštavanju i objavljivanju drugih relevantnih informacija i izveštaja u skladu sa praksom odgovornog korporativnog izveštavanja.

U uzorku od 14 kompanija, koje su nasumično odabrane, analizirano je da li kompanije objavljuju poslovne izveštaje na internet stranici, kao i koje relevantne informacije o poslovanju transparentno prikazuju. Analizom je utvrđeno da samo jedna kompanija nema internet stranicu, dok 13% kompanija ne objavljuje finansijske i ostale poslovne izveštaje. Od ukupnog uzorka, 60% kompanija prikazuje konsolidovane izveštaje, dok 30% kompanija prikazuje izveštaje sa sednice akcionara.

Tabela 1. Pol ispitanika [7]

Pol	Broj ispitanika	Broj ispitanika u %
Muški	10	67
Ženski	5	33
UKUPNO	15	100

U strukturnom uzorku, anketni listići podeljeni su direktorima ili rukovodiocima sektora finansija, i to: ispitano je 5 žena ili 33% i 10 muškaraca ili 67%.

Tabela 2. Starosna struktura ispitanika [7]

Starosna grupa	Broj ispitanika	Broj ispitanika u %
18-25	0	-
26-35	2	13
36-45	9	60
46-55	4	27
55 i više godina	0	-
UKUPNO	15	100

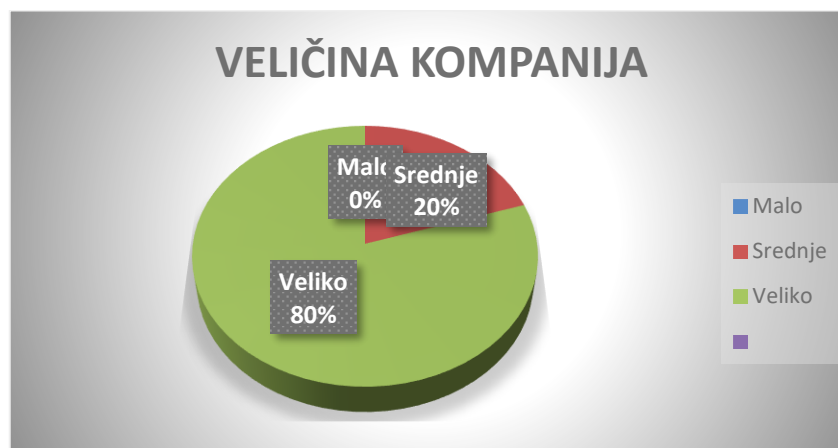
U istraživanju od ukupnog broja ispitanih, najveći broj ispitanih nalazi se u starosnoj grupi od 36 - 45 godina (60%), dok je najniži procenat u grupi od 26 do 35 godina.

Tabela 3. pokazuje da prema stručnoj spremi ispitanih, najveći broj ispitanih poseduje visoko obrazovanje (67%) i više obrazovanje 2 ispitanih ili 13%, dok srednje i osnovno obrazovanje nema nijedan ispitanik.

Tabela 3. Stručna sprema ispitanika [7]

Stručna sprema	Broj ispitanika	Broj ispitanika u %
Osnovno obrazovanje	0	-
Srednje obrazovanje	0	-
Više obrazovanje	2	13
Visoko obrazovanje	13	67
UKUPNO	15	100%

U uzorku, anketirano je 20% kompanija koje se klasifikuju kao srednja preduzeća i 80% kompanija koje se po klasifikaciji mogu svrstati u velike kompanije.

Slika 1. Klasifikacija preduzeća [7]

Na pitanje: Po vašem mišljenju koje sve poslovne izveštaje kompanija treba da objavljuje, 11 ispitanih ili 74% odgovorilo je da je potrebno da se prikažu pored finansijskih izveštaja, i ostali navedeni izveštaji, 2 ispitanika smatraju da je potrebno samo finansijske izveštaje objaviti i 2 ispitanika smatraju da je potrebno objaviti samo godišnji izveštaj.

Tabela 4. Načini za integraciju izveštaja [7]

Način integracije	Broj ispitanika	Broj ispitanika u %
Samostalno	4	26
Kao deo integrisanog izveštaja	11	74
UKUPNO	15	100

Na pitanje: Da li ostali izveštaji trebaju da budu samostalni delovi poslovnog izveštavanja ili deo integrisanog izveštaja, 11 ispitanih ili 74% odgovorilo je da je potrebno da se prikažu kao deo integrisanog izveštaja, dok 4 ispitanih smatra da je potrebno da pojedini izveštaji budu posebno prikazani, a ne kao deo jednog celovitog izveštaja. Podaci do kojih se došlo primenom anketnog upitnika, govore u prilog tome da je integrisani izveštaj značajan za 74% kompanija.

Tabela 5. Vrste izveštaja koje kompanije sastavljaju [7]

Vrsta izveštaja	Broj ispitanih	Broj ispitanika u %
Samo finansijski izveštaji	2	13
Izveštaj o održivosti	-	-
Izveštaj o ekološkim performansama	-	-
Godišnji izveštaj	2	13
Ništa od navedenog	-	-
Sve navedeno	11	74
UKUPNO	15	100

Na pitanje: Da li kompanija treba da objavljuje svoje izveštaje na internet stranici, 13 ispitanih ili 87% smatra da je potrebno transparentno prikazati izveštaje, dok 2 ispitanika ili 13% smatra da nije potrebno obelodaniti izveštaje i podatke od strateškog značaja za širu javnost. Istraživanje ukazuje na visok stepen svesti o transparentnom poslovanju kao i primeni kodeksa korporativnog upravljanja.

Tabela 6. Stavovi o objavljivanju izveštaja na internet stranici [7]

Stavovi o objavljivanju	Broj ispitanika	Broj ispitanika u %
DA	13	87
NE	2	13
UKUPNO	15	100

Na pitanje o tome koje izveštaje treba transparentno prikazati na internet stranici, 13 ispitanika ili 87% odgovorilo je da smatra da je potrebno transparentno prikazati sve izveštaje.

Samo 2 ispitanika ili 13% smatra da je potrebno transparentno prikazati samo finansijske izveštaje, jer se kao takvi nalaze i na stranici Agencije za privredne registre i da se time ne ugrožavaju podaci o poslovanju kompanije.

Tabela 7. Izveštaji koji se transparentno objavljuju na internet stranici [7]

Vrsta Izveštaja	Broj Ispitanika	Broj Ispitanika u %
Samo finansijske izveštaje	2	13
Izveštaj o održivosti	-	-
Izveštaj o ekološkim performansama	-	-
Godišnji izveštaj	-	-
Ništa od navedenog	-	-
Sve navedeno	13	87
UKUPNO	15	100

Na pitanje da li smatrate da integrisani izveštaj doprinosi kvalitetu poslovnog izveštavanja ispitivanjem je utvrđeno da većina ispitanika, tačnije 14 ili 93%, smatra da integrisani izveštaji veoma doprinose kvalitetu poslovnog izveštavanja. Samo jedan ispitanik ili 7% je naveo da integrisani izveštaji delimično doprinose. Nijedan od ispitanika nije izjavio da integrisani izveštaji nemaju uticaj ili uglavnom ne doprinose kvalitetu poslovnog izveštavanja.

Tabela 8. Doprinos integrisanog izveštaja kvalitetu poslovnih izveštaja [7]

	Broj ispitanika	Broj ispitanika u %
Veoma doprinose	14	93
Delimično doprinose	1	7
Nemaju uticaj	-	-
Uglavnom ne doprinose	-	-
UKUPNO	15	100

Na pitanje da li smatraju da je potrebno transparentno prikazati poslovnu strategiju i ciljeve kompanije u izveštajima, 13 ispitanika ili 86% izrazilo je mišljenje da je neophodno uključiti poslovnu strategiju u poslovne izveštaje, kao i u integrisani izveštaj. Samo jedan ispitanik smatra da je potrebno objaviti samo određene elemente poslovne strategije, dok se jedan ispitanik izjasnio da nije uopšte potrebno objavljivati poslovnu strategiju.

Tabela 9. Nužnost objavljivanja strategije i ciljeva [7]

	Broj ispitanika	Broj ispitanika u %
Potrebno je	13	86
Delimično objavljivanje	1	7
Nije potrebno	1	7
UKUPNO	15	100

Na pitanje: Da li se slažete da integrisano izveštavanje doprinosi većem ugledu kompanije u poslovnom okruženju? Većina ispitanika, tačnije 93%, smatra da integrisano izveštavanje značajno doprinosi ugledu kompanije, jer povezuje sve zainteresovane strane i brine o održivosti resursa u budućnosti. Samo jedan ispitanik ima delimično drugačije mišljenje.

Tabela 10. Doprinos integrisanog izveštavanja ugledu kompanije [7]

Broj ispitanika	Broj ispitanika u %
U potpunosti se slažem	14
Delimično se slažem	1
U potpunosti se ne slažem	-
UKUPNO	15

Na pitanje: Da li se smatrate da je kvalitet informacija koje su prikazane u izveštaju u direktnoj vezi sa boljom procenom potencijala kompanije?, svi ispitanici, njih 100%, smatraju da kvalitet i tačnost informacija u izveštaju značajno doprinose adekvatnijoj proceni potencijala kompanije, čime se bonitet kompanije prikazuje sa manjim stepenom odstupanja od realne slike.

Tabela 11. Povezanost kvaliteta informacija i procene kompanije [7]

Broj ispitanika	Broj ispitanika u %
U potpunosti tačno	15
Delimično tačno	-
Nema uticaja	-
UKUPNO	15

Na pitanje: Da li se slažete da sažet i celovit prikaz informacija u izveštaju doprinosi kreiranju veće vrednosti na duži i/ili kraći rok?, većina ispitanika, odnosno 87%, smatra da sažet prikaz informacija igra veliku ulogu u kreiranju vrednosti za kompaniju, pre svega zbog jasno definisane strategije, postavljenih ciljeva i upoznatosti zaposlenih sa strategijom.

Tabela 12. Povezanost kvaliteta informacija sa kreiranjem vrednosti za kompaniju [7]

Broj ispitanika	Broj ispitanika u %
U potpunosti se slažem	13
Delimično se slažem	2
U potpunosti se ne slažem	-
UKUPNO	15

Na pitanje: Po Vašem mišljenju, da li integrisano izveštavanje smanjuje slobodnu interpretaciju poslovanja kompanije od strane stakeholdera?, 67% ispitanika smatra da integrisano izveštavanje ne može u velikoj meri uticati na slobodnu interpretaciju poslovanja od strane zainteresovanih, ali može minimizirati pokušaje subjektivne procene poslovanja kompanije pružajući širok spektar informacija o poslovanju.

Tabela 13. Integrisano izveštavanje i mogućnost tumačenja [7]

Broj ispitanika	Broj ispitanika u %
U potpunosti tačno	5
Delimično tačno	10
Nema uticaja	-
UKUPNO	15

Ovo istraživanje je jasno ukazalo na značaj integrisanog izveštavanja, iako u Republici Srbiji nije praksa objavljivanje izveštaja ovog tipa, iz različitih razloga, od nedostatka regulative do nedostatka svesti o prednostima i nedostacima ovog tipa izveštavanja.

Diskusija

U savremenom poslovnom okruženju, izveštavanje u kompanijama ima sve značajniju ulogu. Ono nije novo i postoji gotovo od samih početaka pravnih lica, ali se njegova važnost i obim značajno povećavaju sa sve većim brojem korporacija, internacionalizacijom poslovanja i širenjem na nova tržišta. Globalizacija, deregulacija, otvaranje novih granica i uklanjanje prepreka u finansijama doprineli su procvatu poslovnog izveštavanja. Međutim, iako se na prvi pogled može reći da znamo gotovo sve o izveštavanju unutar kompanija, postoje segmenti i analize koji nisu dovoljno istraženi.

S razvojem teorije i prakse, kao i rastom i razvojem kompanija, posebno velikih korporacija, razvijao se i sistem poslovnog izveštavanja. Tradicionalni tip finansijskog izveštavanja vremenom je dopunjen drugim izveštajima, kao što su izveštaj revizora i izveštaji sa sednice akcionara. Sa razvojem prakse korporativnog upravljanja, potrebom za relevantnim i transparentnim informacijama, razvijao se i izveštaj o korporativnom upravljanju.

Dalje, kako je pažnja javnosti usmerena na održivo poslovanje i racionalno korišćenje resursa, usled borbe za resursima, kompanije su prešle na održivo poslovanje. Paralelno sa prelaskom na novu paradigmu poslovanja, poslovno izveštavanje doživelo je svoje promene. Stoga, uveden je novi izveštaj koji do tada nije bio poznat javnosti - izveštaj o održivom poslovanju, a zatim su se razvili održivo računovodstvo i drugi delovi finansija koji su pratili novonastale promene. Danas se izrađuju izveštaji o ekologiji i mnogi drugi izveštaji. Opravdanost za veći broj poslovnih izveštaja može se naći u rešavanju kompleksnosti i širine problematike poslovanja koja insistira na uključivanju različitih dimenzija, kao što su finansije, ekologija, društveni aspekti i drugi.

U narednoj etapi evolucije poslovnog izveštavanja, težište se prebacuje na integraciju navedenih izveštaja u jedan celovit. Potreba i ideja za ovim izveštajem nastala je pre svega zbog sve većeg rasta interesovanja različitih interesnih grupa za poslovanje kompanije, kao i zbog toga što finansijski

izveštaji i izveštaji revizora nisu mogli da zadovolje potrebu za dodatnim informacijama interesnih grupa. Nedostatak posebne elaboracije finansijskih aspekata poslovanja, koji postaju sve značajniji za stekholdere, još je jedan od aspekata koji doprinose uvođenju integrisanog izveštavanja [8]. Stoga, je segmentirano i parcijalno izveštavanje unosilo konfuzije u tumačenje, pa čak i nepostojanje izveštaja kojima bi se strategija poslovanja predstavila interesnim grupama, dodatno su doprineli razvoju integrisanog izveštavanja. [9].

U radu je predstavljena tema integrisanog izveštavanja sa aspekta značaja ovog tipa izveštavanja za kvalitet svih poslovnih izveštaja. U tom smislu, proces integrisanog izveštavanja prikazan je kroz prizmu povezivanja poslovne strategije sa poslovnim performansama, kako bi sami izveštaji bili verodostojniji. Rad je prikazan kao što je već navedeno kroz prizmu povezivanja poslovne strategije i poslovnih performansi, ne samo u sadašnjosti već i sa aspektima budućih namera kompanije. Zaključak je da povezivanje poslovne strategije sa poslovnim performansama pozitivno utiče na to da poslovni izveštaji, pre svega finansijski izveštaji, budu verodostojniji.

Zaključak

U zaključku, možemo reći da je izveštavanje u kompanijama od suštinskog značaja za transparentnost i odnos kompanije sa interesnim grupama. Evolucija poslovnog izveštavanja od tradicionalnih finansijskih izveštaja ka integrisanom izveštavanju ukazuje na sve veću potrebu za boljom komunikacijom kompanija sa svojim stekholderima. Integracija poslovne strategije, ciljeva i performansi u jedan celovit izveštaj čini poslovno izveštavanje verodostojnijim i relevantnijim.

Sprovedeno istraživanje je donelo niz ključnih zaključaka i očekivanih rezultata koji se tiču uloge integrisanog sistema izveštavanja u poslovnom okruženju. Ovi zaključci i očekivanja ukazuju na značajne aspekte vezane za finansijsko izveštavanje, korporativno poslovanje i održivost kompanija. Ovde ćemo razmotriti i raspraviti neke od ključnih zaključaka iz istraživanja.

Prvi zaključak ističe značenje finansijskih izveštaja u procesu donošenja poslovnih odluka. Poseban naglasak stavljen je na izveštaje o korporativnom poslovanju i izveštaje o održivosti, kao i na druge poslovne izveštaje. Ovo je bitno jer ukazuje na to da finansijski izveštaji i dalje zadržavaju svoju ključnu ulogu u poslovnim odlukama, ali takođe sugeriše da su izveštaji o održivosti i drugi ne-finansijski izveštaji postali sve važniji za ocenu performansi kompanija.

Drugi zaključak primećuje trend rasta savremenih modela poslovnog izveštavanja. Ovaj trend ukazuje na kontinuirano poboljšanje kvaliteta izveštaja. To može biti rezultat veće transparentnosti i pristupačnosti informacija, što olakšava analizu i donošenje odluka.

Treći zaključak potvrđuje značajnu ulogu poslovne strategije u vezi sa informacijama u poslovanju i verodostojnosti finansijskog izveštavanja. Ovo je ključno jer pokazuje da usklađivanje izveštaja sa poslovnom strategijom može poboljšati kvalitet izveštaja i povećati njihovu relevantnost za donošenje odluka.

Četvrti zaključak ispituje povezanost integrisanog sistema izveštavanja sa kvalitetom izveštaja i funkcionalnošću finansijskih tržišta. Ovo je posebno važno pitanje jer ukazuje na to da integrisani sistem izveštavanja može imati uticaj na tržište kapitala i investicione odluke.

Konačno, peti zaključak naglašava potrebu za verodostojnim informacijama u finansijskim izveštajima kako bi kompanije mogle bolje proceniti svoj poslovni potencijal. Ovo je važno jer ističe da izveštaji treba da budu pouzdani i tačni kako bi se izbegle netačne ili neprecizne procene.

U celini, istraživanje ukazuje na značaj integrisanog sistema izveštavanja u savremenom poslovnom okruženju. Integrisano izveštavanje može poboljšati kvalitet izveštaja, doprineti boljem razumevanju poslovanja kompanija i podržati donošenje odluka. Očekuje se da će ovo istraživanje doprineti boljem razumevanju uloge integrisanog sistema izveštavanja i poslovnog izveštavanja kompanija, a takođe i da će pružiti osnovu za dalja istraživanja i razvoj u oblasti finansijskog izveštavanja.

Bibliografija

- [1] International Sursvey of Corporate Responsibility Reporting, 2008., KPMG
- [2] Rasfoiesc. (2014): Metode de controlare a riscului de tara, <http://www.rasfoiesc.com/business/economie/METODE-DE-CONTROLARE-A-ISCULU72.php> (Pristupljeno 15. 08. 2023).
- [3] Black, Sun, Understanding transformation: building the case for integrated reporting, 2012., <http://www.theiirc.org7resources-27otherpublications/bulding-the-business-case-forintegrated-reporting>, pp. 13-14.
- [4] Malinić S., Savić B., Ekonomski horizonsti, Transformacija korporativnog izveštavanja – od finansijskog ka poslovnom izveštavanju, Ekonomski fakultet Beograd, 2011., str. 105-124
- [5] Prošić D., Bankarstvo, Integrisano izveštavanje – nov pristup korporativnom izveštavanju I uspravljanju, Ekonomski fakultet, Beograd, 2015., str. 62-87.
- [6] Herzig C., Schaltegger S., Dordrecht, Corporate Sustainability Reporting, Springer, 2006., pp. 301
- [7] Samostalno istraživanje autora za potrebe rada
- [8] Savić B., Doktorska dizertacija, Koncept integrisanog izveštavanja preduzeća – instrument podmirjenja informacionih potreba kručnih stejkholdera, Ekonomski fakultet, Kragujevac, 2013., str. 98
- [9] The international Integrated Reporting Council (IIRC): <http://www.theiirc.org> (Pristupljeno 1.9.2023)

Datum prijema rada:09.10.2023.

Datum prihvatanja rada:11.11.2023